Teachers' Experience
Опитът на преподавателя

МЕЖДУ БИБЛИЯТА И СТАРОБЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА С ПОДКРЕПАТА НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ

(Бинарен урок български език и информационни технологии в IX клас)

[1)]Нели Минкова, [1)]Здравка Георгиева, [2)]Георги Георгиев
[1)]Професионална гимназия по електротехника и електроника – Пловдив
[2)]Американски университет в България – Благоевград

Резюме. В статията се представя възможен модел за преподаване на материал по БЕЛ в IX клас, свързан с Библията и старобългарската литература, чрез използване познанията на обучаемите по предмет „Информационни технологии". Представянето на изработени от учениците презентации за известни български манастири способства за формирането на умения за екипна работа, креативно използване на интернет ресурсите, надграждане на знания, свързани с изучавани предмети в IX клас.

Keywords: Bible; old Bulgarian literature; Bulgarian monasteries; Dropbox; PowerPoint; Sway

Да бъдеш преподавател в днешното динамично време, е истинско предизвикателство. Младите хора са креативни, с подчертан интерес към новостите в областта на електронните технологии. Учителят трябва да предизвика интереса на ученика, да го мотивира да усвоява и най-вече да прилага на практика придобитите знания и умения.

В българското училище отдавна се осъществява интердисциплинарният подход, а вече можем да говорим и за формиране на трансверсални компетентности у обучаемите – ключови знания, умения и компетенции от различни сфери и практическото им приложение.

В рамките на Европейската квалификационна рамка са дефинирани ключови компетенции (комуникация на майчин език; комуникация на чужд език; базисни компетенции по математика, наука и технологии; дигитални компетенции; умения как да се учи; междуличностни и граждански компетенции; предприемачество; социокултурни компетенции) с цел пълноценно включване на личността в социалния живот, активно участие в процесите на работното място, осъществяване на мобилност и др.

Тези компетенции са взаимообвързани предвид нарастващата интернационализация, непрестанното развитие на технологиите и налагат необходимостта от формиране и развитие у обучаемите както на специфични умения, така и на общи компетентности с широко приложение.

Обучението по български език и литература в гимназиалната степен освен усвояване на знания, свързани с конкретния материал, дава възможност да се формират трансверсални компетентности, способстващи да се подготвят младите хора за реални житейски ситуации.

Работата в тази посока не е нова за учениците в ПГЕЕ – Пловдив. През 2015/2016 г. обучаемите от VIII клас усвоиха умения за използване ресурсите на интернет пространството – „облачни технологии" – Dropbox, презентации с PowerPoint и Prezi. Те им дават възможност да повишат и развият мотивацията си за учене посредством естествения интерес към компютърните технологии и използване на огромната база от информационни ресурси. Създава се благоприятна среда за усвояване и развиване на умения за извличане, редуциране и систематизиране на информация по конкретен литературен проблем. Обучаемите имат възможност за избор по отношение на параметрите на обучителния процес, като време, място, скорост на обучение и източници на информация. Те се обучават както локално, така и глобално, като не са зависими от времето и мястото, развивайки умения за работа в екип като членове на единна обучителна електронна общност. Учениците поемат лична отговорност за своето обучение и се превръщат от пасивни в активни участници в обучителния процес по български език и литература, като креативно насочват своите знания в практически приложима посока.

В своите научни разработки за базовите подходи за трансверсални компетентности Яна Мерджанова (Merdjanova, 2014: 15) определя 6 подхода – генеалогичен, аксиологичен, мултисензорен, интердисциплинарен, динамично-моделиращ и експертен подход. Тези подходи на практика могат да се приложат в обучението по БЕЛ.

Работата във връзка с формирането на тези компетентности в IX клас е продължение на дейността от предходната учебна година. В обучението по БЕЛ в VIII клас учениците усвоиха не само знания за изучаваните литературни творби, а и умения за работа в екип, използване ресурсите на дигиталните технологии, оценка и самооценка, организация и планиране на времето за учене. Младежите създадоха много презентации, които обсъдиха с оглед адекватност на поставената задача, спазване на езиковите норми, начин на представяне на електронния продукт. Презентациите им обогатиха електронния фонд на библиотеката на ПГЕЕ и са достъпни за всички учители и ученици.

Изучаването на произведенията от старобългарската литература, включени в учебната програма за IX клас, се оказва голямо предизвикателство за учениците и учителя. Библията е носител на общочовешки ценности и

съвременни проекции. Идеите за ценностите – субективни и обективни социални норми, семейство, родовост, се обвързват със свещените текстове и старобългарската литература. Преходът между двата дяла в обучението по БЕЛ в IX клас дава възможност да се разчупи традиционният модел на преподаване и учениците да бъдат водещи в часовете, а преподавателят да бъде медиатор и модератор.

Осмисляне на библейските послания, прилагането и значението им в старобългарските творби, ролята на литературата за оформяне на българското народностно съзнание могат да бъдат усвоени чрез иновативен урок, включващ изработване на презентации за българските манастири.

Като убежища на духовността и пазители на знанието, манастирите са изиграли съществена роля за създаването, разпространението и съхранението на старобългарската книжнина. Доколко българските младежи познават тези културни и исторически паметници на българщината?

С преподавателя по информационни технологии в ПГЕЕ, Пловдив – инж. Здравка Георгиева, обединихме усилия и проведохме бинарен урок на тема „Един библейски ден в храма“. Заглавието е от авторски проект на Яна Мерджанова (Merdjanova, 2014: 42), но премоделирано с оглед на целите на бинарния урок.

1. Да се осмислят библейските послания и тяхното значение за средновековния човек.

2. Да се усвоят и разширят знания за българските манастири – географско местоположение, тяхната роля в културата и историята на България.

3. Да се формира патриотично самосъзнание – „и ний сме дали нещо на светът/ и на вси словени книга да четът“.

4. Да се усвоят и разширят знания и умения за използване на интернет пространството като източник на информационни ресурси.

5. Да се надградят придобитите базисни знания и умения за работа с текстообработващи програми, електронни таблици и графични програми чрез прилагането им за решаване на конкретни практически задачи.

6. Да се развиват творческите умения и уменията за работа в екип по конкретен проект, който завършва с продукт, създаден със средствата на ИТ.

7. Да се развиват умения за използване на вградените помощни системи на приложните програми.

8. Да се приложат на практика придобитите умения в часовете по ИТ и да се обогатят с нови, предложени от преподавателя.

9. Да се формират умения за контрол и самоконтрол.

10. Да се развиват умения за публично представяне на електронен продукт.

Информационните технологии са едни от най-бързо развиващите се технологии. Те стават неделима част от общата грамотност на съвременния човек. Ето защо те присъстват като самостоятелен предмет от задължителната подготовка в IX клас. Акцентът в обучението по предмета е поставен върху

придобиването на знания и умения, както и тяхното надграждане, върху работата с най-често използваните в ежедневието и малкия бизнес приложни програмни продукти от областта на информационните технологии. Това ще допринесе за изграждане у обучаемите на самочувствие за приложимост на придобитите компетенции в реалните житейски ситуации, чието разрешаване би се улеснило с използването на ИТ.

Как и доколко да се използват информационните технологии в обучението, а и в живота на личността? Компютрите (като цяло интернет технологиите) предоставят много информация, но по този начин променят и нашите културни и естетически възприятия. Основна задача на педагога е да прецени използването на компютърните технологии в процеса на обучение, да формира култура на ползване и диалог с изкуствения интелект, да докаже, че водещ е човекът, а машината – партньор. Връзката на обучението по БЕЛ с обучението по информационни технологии трябва да бъде добре обмислена, за да не се превърне изготвянето на презентации в самоцел и показност. Педагогическата ни задача не е да се борим за или срещу тези технологии, а да научим обучаемите как най-успешно да ги прилагат в житейски и професионален план.

Бинарният урок се проведе с учениците от IX„д“ клас, специалност „Компютърна техника и технологии“ от ПГЕЕ – Пловдив, в рамките на 2 учебни часа.

Подготовка

1. В „облака“ на класа, създаден от преподавателя по БЕЛ Нели Минкова и работещ през предходната учебна година, учителят постави на случаен принцип (по номера) екипни задачи за изработване на презентации за български манастири. Задължителни пунктове:

1.1.Значимост на културния паметник.

1.2. Местоположение.

1.3. История на манастира (построяване, исторически събития, с които е свързан и др.).

1.4. Храмов празник – дата и обичаи.

1.5. Библейска история, свързана с името на манастира.

1.6. Подходящи изображения.

1.7. Любопитни факти за манастира (ако има такива).

2. Определи екипите и съответния манастир, който ще презентират:

2.1. Бачковски манастир „Света Богородица“ – 1, 2, 3 номер.

2.2. Рилски манастир „Св.Иван Рилски“ – 4, 5, 6 номер.

2.3. Преображенски манастир „Преображение Господне“ – 7, 8, 9 номер.

2.4. Ивановски скален манастир „Св.Архангел Михаил“ – 10, 11, 12 номер.

2.5. Басарбовски манастир „Св. Димитър Басарбовски“ – 13, 14, 15 номер.
2.6. Аладжа манастир „Света Троица“ – 16, 17, 18 номер.
2.7. Боянски манастир „Св. Панталеймон“ – 19, 20, 21 номер.
2.8. Гложенски манастир „Св. Георги Победоносец“ – 22, 23, 24 номер.
2.9. Троянски манастир „Успение Богородично“ – 25, 26 номер.

3. Постави срок за изпълнение на задачите и предоставянето им в „облака“ на класа в Dropbox за проверка и евентуални насоки от учителя.

4. Зададе критерии за оценка на презентациите:

4.1. Пълнота и адекватност на поставената задача.
4.2. Езикова култура.
4.3. „Език“ на тялото, т.е. поведение на презентиращите.

Таблица 1.

№	Критерии за оценка на презентация	Оценка			
		Среден	Добър	Мн. добър	Отличен
1	*Пълнота и изчерпателност*				
2	*Езикова култура (лексикална, граматична и пунктуационна)*				
3	*Език на тялото*				
СРЕДНО		0	0	0	0

Последният критерий е важен за успешното представяне на презентацията, но на него не се обръща особено внимание.

Несловесните аспекти на общуване между представителите на човешкия вид са еволюирали милиони години, но значението им започва активно да се изучава едва през втората половина на XX век. Според учените цялостното послание, предавано при общуването, е съставено от около 7% словесна част (думи), 38% гласова част (тон на гласа, интонационни модулации) и 55% несловесна част (мимика, жестове, пози).

Често при презентиране учениците забравят, че езикът на тялото може да привлече или отблъсне аудиторията. Чрез предварително проведено упражнение при представяне на екипни презентации за старогръцките богове учителят насочи вниманието на обучаемите към подходящо поведение на тялото (жестове, позиция) с оглед на повишаване въздействието на представяния електронен продукт.

Съвместно с учениците се оформи мнение за 10-те най-често срещани грешки в поведението на представящите:

– кръстосваме ръце и/или крака;
– обръщаме гръб на публиката;
– отбягваме зрителен контакт;

– втренчени сме в една точка;
– неподвижни сме по време на презентацията;
– ходим прекалено бързо и нервно;
– повтаряме жестове;
– пристъпваме с крака или въртим ръце;
– не се усмихваме;
– говорим много бързо или много бавно.

В резултат на проведеното упражнение обучаемите осъзнаха ролята на невербалните аспекти при презентиране.

Провеждане на бинарен урок „Един библейски ден в храма“ (Между Библията и старобългарската литература с подкрепата на ИТ)

1. Актуализация на знания за Библията и нейните послания

Въпроси:
– Какво представлява Библията и какво съдържа?
– За какво се говори в Стария завет?
– Какво представя Новият завет?
– С каква цел Бог изпраща на земята своя Син?
– Каква е разликата между бог Яхве от Стария завет и Бога от Новия завет?

Таблица 2

Яхве	Исус Христос
1. Бог само на евреите.	1. Бог на всички хора – без разлика на произход и социален статус.
2. Обещава награда на земята (Обетованата земя, Ханаан). Материално начало.	2. Обещава награда на небето. Духовно начало.
3. Проповядва война с всеки, който го отхвърля.	3. Проповядва мир, смирение и опрощение.
4. Божиите заповеди, валидни само за евреите.	4. Божиите заповеди, валидни за всички хора.
– Не убивай.	– Всеки, който се гневи на брат си без причина, виновен ще бъде пред съда. Гневът е оценен като грях, който пречи на истинското богопочитание.
– Не прелюбодействай.	– Всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си. Помислите се оценяват еднакво тежко с престъпленията.

– Око за око, зъб за зъб.	– Да не се противите на злото. Ако някой ти удари плесница по дясната страна, обърни му и другата. Смиреното приемане на злото и отказът от насилие са средство за постигане на справедливост.
– Не лъжесвидетелствай срещу ближния. *– Обичай ближния си и мрази врага си.*	– Обичай враговете си, благославяйте ония, които ви проклинат, добро правете на ония, които ви мразят, и молете се за ония, които ви обиждат и гонят… Любовта към врага е висша форма на християнската любов, кулминация на хуманизма, връхна точка в усъвършенстването на човека.

– Какъв извод може да оформим за Бога от Стария и Новия завет?

Чрез дискусията по поставените въпроси се актуализират и затвърждават знания за свещените текстове и техните морално-етични послания, изучавани в предходния дял от учебника по литература за IX клас.

2. Преход към християнството в България и ролята му в културното и историческото ѝ развитие

Въпроси:

– Кога и от кого в България е наложено християнството като официална религия?

– Къде се създават и съхраняват първите български книги и каква е тяхната проблематика?

– Кои български манастири сте посещавали и какво ви направи впечатление?

Чрез обсъждането на тези въпроси се осъществяват междупредметни връзки с предметите история и география.

3. Виртуална разходка из българските манастири

3.1. Преди представяне на екипните презентации инж. Здравка Георгиева актуализира правилата за изготвяне на презентация чрез презентация, изработена на **Sway** на английски език (осъществяване на междупредметна връзка). Презентацията е нелинейна**.** Преподавателят по ИТ представи възможностите, които предлага този тип презентация, и даде насоки на учениците как да получат допълнителна информация за нея.

Sway е приложение, което улеснява и ускорява създаването и споделянето на завършени интерактивни отчети, презентации, лични сюжети и още много. Sway предлага търсения за намиране на релевантни изображения, видеоклипове, туитове и друго съдържание. Форматирането се осъществява автоматично чрез вградена машина за проектиране. Лесно споделяне чрез изпращане на връзка. Всички могат да виждат това, което създаваме в уеб, без да записват и изтеглят допълнителен софтуер. Споделянето на права за редактиране с другите става мигновено. За по-строг контрол може да се променят настройките за поверителност. Платната на Sway се синхронизират през облака, лесно се разглеждат и редактират от различните устройства.

Фигура 1

3.2. Представяне и оценяване на презентациите.

Освен спрямо зададените от преподавателя по БЕЛ критерии презентациите бяха оценявани и по критерии, свързани с изучавания материал по ИТ – брой на слайдовете, баланс между текст и изображение, дизайн.

Всеки ученик попълни формуляр за оценка и го предаде за обобщение на резултатите.

Таблица 3

Формуляр за оценка на представяне на презентация

Клас:..... Дата:.....

Изпълнено условие	Макс	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9
- презентация за изнасяне пред публика (брой думи на брой редове)	2									
- брой на слайдове (5 – 15)	2									
Техническа изработка										
- дизайн (авторски – 3, модифициран краден – 2, краден - 1)	3									
- баланс между текст и изображения в цялата презентация	2									
- липса на правописни и стилистични грешки	3									
Представяне										
- поддържане на контакт с публиката	3									
- синхрон между говора и слайдовете	2									
- "език" на тялото	3									
ОБЩО	**20**									

1. Бачковски манастир
2. Рилски манастир
3. Преображенски манастир
4. Ивановски скален манастир
5. Басарбовски скален манастир
6. Аладжа манастир
7. Боянски манастир
8. Гложенски манастир
9. Троянски манастир

Фигура 2

За финал преподавателят по ИТ поднесе любопитни факти, предоставени от Георги Радостинов Георгиев – студент по икономика II курс в Американския университет в България (междупредметна връзка с учебен предмет „Икономика“).

Библейска икономика

Интересно е да се отбележат насоките към икономически практики и лична свобода, които се съдържат в Библията. Системата на взаимоотношенията между хората, която тя представя, се характеризира с приоритет към частната собственост, минимални данъци и добра работна етика.

„Не кради“ – още сред десетте Божи заповеди откриваме директни заръки, подкрепящи либералната сила на защитата на постигнатото с личен труд. Допълнително, свещеното слово споменава предоставянето на десятък от персоналния доход в полза на обществото. Това е първичният вид на познатия днес плосък данък, който се смята за една от най-справедливите форми на данъчно таксуване.

3.3. Преподавателят по ИТ постави задача за домашна работа:

Създайте файл с име **„Informaciq“** и изпълнете следните изисквания:

1. Форматирайте страницата:

1.1.размер на хартията А4;

1.2. пейзажна ориентация на страницата;

1.3. бели полета отгоре (**Top**) и отдолу (**Bottom**) по 2 см, отляво (**Left**) и отдясно (**Right**) по 2,5 см;

1.4. разстояние от края на листа до горния (**Header**) и долния (**Footer**) колонтитул по 1 см.

2. Вмъкнете:

2.1. номер на страница: горе вдясно;

2.2. долно постоянно заглавие с текст: Съставил:<**Вашето име и фамилия**> <**Дата**>. Текстът да е форматиран: шрифт **Times New Roman** и размер на знаците – **10 pt**, стил на шрифта **Italic**.

3. Форматирайте знаците и абзаците:

3.1. за наименование въведете „**Информация за резултатите от екипно презентиране на ученици от IX клас в бинарен урок по БЕЛ и ИТ**“, изберете размер на знаците **18 pt**, стил на шрифта **Bold**, ефект на знаците – **All Caps** (само главни), разстояние между знаците **2 pt**, подравняване на текста **Center** (центриран);

3.2. за целия текст изберете шрифт **Times New Roman** и размер на знаците – **12 pt, 1,5** междуредие**, двустранно** подравняване**.** Информацията да се оформи под заглавието в две колони:

3.2.1. лявата колона да съдържа **таблица** с темите на презентациите и получения общ брой точки за презентиране;

3.2.2. дясната колона да съдържа диаграма за сравнение на екипите по точките на отделните презентации. Диаграмата да има **заглавие, легенда и обозначения на осите**.

4. Определи срок за изпълнение и изпращане на e-mail на преподавателя.

Резултати и изводи

В резултат на проведения бинарен урок обучаемите усвоиха и затвърдиха различни знания.

Актуализираха и разшириха своите познания, свързани с библейски текстове – Преображение Господне, Успение Богородично, разказите за св. Георги, арх. Михаил, св. Иван Рилски и др. Обогатиха познанията си за ролята на българските манастири за създаването, разпространението и съхранението на старобългарската литература, запознаха се с исихазма и влиянието му върху Търновската книжовна школа (материал, който предстои да се изучава в часовете по БЕЛ). При обсъждането на презентациите се коментираха и пропуските – някои екипи не успяха да обяснят значението на използвани понятия, като ,,ставропигия“, ,,деноминации“ и др. Преподавателят по БЕЛ коригира пропуските. Обучаемите усъвършенстваха своите умения за работа в екип, проявиха самоконтрол и контрол, толерантност към чуждото мнение.

Констатираха и обсъдиха допуснатите грешки при изработване и представяне на електронен продукт (информацията под заглавието не е оформена в две колони; не е налично заглавие на диаграмата) и разработиха стратегия за отстраняване на пропуските.

Учениците проявиха инициатива и сами обобщиха резултатите от анкетата.

Таблица 4

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ЕКИПНО ПРЕЗЕНТИРАНЕ НА УЧЕНИЦИ ОТ IX КЛАС В БИНАРЕН УРОК ПО БЕЛ И ИТ

Днес, 16.03.2017г. се проведе бинарен урок по БЕЛ и ИТ на тема: "Един библейски ден в храма – преговор и обобщение на митология на християнството – Стар и Нов завет". Представени бяха девет презентации.

№	Манастири	Общ брой точки
1.	Бачковски манастир	14
2.	Рилски манастир	14
3.	Преображенски манастир	15
4.	Иванковски скален манастир	13
5.	Басарбовски скален манастир	13
6.	Аладжа манастир	13
7.	Боянски манастир	12
8.	Гложенски манастир	13
9.	Троянски манастир	13

Посредством проведения бинарен урок не само актуализирахме, затвърдихме и обогатихме знания по БЕЛ и ИТ, а за пореден път доказахме, че за да съществуват съвременните постижения, те са били създавани и съхранявани в лоното на българските манастири, които, като българи, трябва да познаваме и с които да се гордеем.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. http://it-book.info Иванов, И., Учебна литература по ИТ
2. http://it-lessons.weebly.com Узунова, А., Примери за създаване на практически задачи на WORD
3. http://sway.com Създаване и споделяне на презентации и др.
4. www.mon.bg/?h=downloadFile&fileId=706 Учебна програма по информационни технологии за IX клас

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

Garner, A. & Pease, A. (2000) *Ezikat na tyaloto*. Sofia: Siela. [Гарнър, А. & Пийз, А. (2000) *Езикът на тялото.* София: Сиела.]

Lazarova, St. (2012). Evropeyski obrazovatelni iziskvaniya za obuchenie v digitalna sreda. *Strategies for Educational and Science Polic*y, vol. № 6: 5 – 17 [Лазарова, Ст. (2012). Европейски образователни изисквания за обучение в дигитална среда. *сп. „Стратегии на образователната и научната политика“,* кн. № 6: 5 – 17]

Rasheva-Merdjanova, Y. (2014). *Bazovi metodicheski podhodi za transversalni kompetentnosti.* Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“. [Рашева-Мерджанова, Я. (2014). *Базови методически подходи за трансверсални компетентности*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.]

BETWEEN THE BIBLE AND THE OLD BULGARIAN LITERATURE WITH THE HELP OF THE INFORMATION TECHNOLOGIES

(Binary Lesson in Literature and IT for 9 Graders)

Abstract. This article presents a possible model for teaching 9th grade Literature material related to the Bible and the Old Bulgarian literature by applying the knowledge that the students have acquired during the Information Technology classes. The demonstration of the student presentations about famous Bulgarian monasteries favors the formation of teamwork skills, the creative usage of the Internet resources and the improvement of the knowledge connected with the subjects studied in 9th grade.

✉ **Ms. Neli Minkova, Ms. Zdravka Georgieva**
Vocational School of Electronics and Electrical Engeneering
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: neli_minkova2@abv.bg; zdr.georgieva@abv.bg

✉ **Mr. Georgi Georgiev**
American University in Bulgaria
Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: goggeorg@gmail.gom